YUKIO MISHIMA ÉS A NO-JÁTÉKOK

Yukio Mishima 1925-ben született, igen sokoldalú, modern író: a klasszikus japáni no-játék nagysikerű felújítója.

Regényei tárgyát elsősorban a mai japáni életből meríti, de szívesen merít nyugati élményeiből vagy nyugati értelemben vett klasszikus irodalmi forrásokból. Éppúgy ismeri az ókori görög-római irodalmat, mint a tizenkilencedik és huszadik század francia, amerikai és orosz íróit. A *Hullámverés* című kitűnő regénye a régi görög *Daphnisz és Chloe* modern japáni környezetbe átültetett változata, egy másik regénye viszont Maupassant *Tellier-házának* élményére épül. Nagysikerű bábjátékot írt Racine *Phaedrájából* és szerencsés kézzel nyúlt a tizenhetedik századi japáni kabuki-játékokhoz is. Neve ismert a nyugati országokban is, több műve jelent meg német és angol fordításban, színműveit sikerrel mutatták be Európában és Amerikában is. Irodalmi munkásságának kiemelkedő csúcsa a modern no-játék.

A no-játék tipikus japáni drámai műfaj, amely a X—XIII. századi feudális aratási ünnepi játékból fejlődött ki. Ezeket az ősi játékokat kolostorokban és búcsújáróhelyeken adták elő ünnepi alkalmakkor. Ebből a primitív, falusi emberek számára íródott műfajból formálta ki két japán író, *Kan'ami Kiyotsugu* (1333—1384) és fia, *Seami Motokiyo* (1363—1443) az azóta világhírűvé vált no-játékokat. Ez a kisdráma egyfelvonásos színmű keretébe sűríti a cselekményt a maga hagyományos eszközeivel. Éppen ezért a no-játék légköre az expozíciótól a kifejletig igen magasfeszültségű. A szereplők száma kevés. A darab cselekménye két szálból fonódik egybe. Főszereplője az első részben szerencsétlen öregasszony, szegény halász, vagy egyéb jelentéktelen ember; a továbbiakban megtudjuk róla, hogy azelőtt gazdag főnemes, nagy hadvezér, vagy bűbájos fiatal hercegnő volt. Gyakran kísértet vagy megkínzott szellem képében jelenik meg az igazi én, aki könyörög bűne miatt szerencsétlenné vált alteregójához, hogy szabadítsa meg a ránehezedő haragtól vagy átoktól. A no-játék cselekménye az élet és a halál birodalma közti keskeny és járatlan ösvényen játszódik.

Ez a japáni kis-dráma Seami Motokiyo korában érte el fejlődésének tetőpontját. A Shogunok uralmának bukása után, 1868 óta erősen háttérbe szorult; a japánok már csak olyasminek tapsoltak, ami nyugatról jött. Érdekes, hogy ugyanaz a nyugatos divat, amely háttérbe szorította, nemsokára vissza is hozta a nőt. Nyugat felfedezte a feledésbe merülő no-játékot, a japánok is rájöttek, hogy ez a szívükhöz olyan közelálló kisdráma milyen szoros rokonságban van a nyugati operák romantikus világával, és mennyire alkalmas a megzenésítésre. A második világháború újra divatba hozta a nőt. Még a tenger-alatti halálrakéták is szerepet kaptak az új, giccses hóbortban. Ezek a kísérletek azonban véget értek a háborúval együtt. A Seami-féle hagyatékhoz méltó modern no-játék megteremtésének érdeme *Yukio Mishima* nevéhez fűződik. Mishima azóta már világhírűvé vált no-játékait 1950 és 1955 között írta. *A damasztdob, Aoi asszony, Bűvös párna, A századik éjszaka, Elcserélt legyezők* és az *Arc a tükörben* szinte a világ minden részén nagy sikereket arattak. Mishima a Seami-féle no-játékokat megszabadította a buddhizmus légkörétől, a kísértetektől és a szellemektől, a cselekményt modern környezetbe helyezte át. Megmaradt azonban a dráma sűrített légköre, a mű állandóan fokozódó feszültsége. Mishima művei is ugyanazon az élet-halál közti kis ösvényen játszódnak, mint Seami Motokiyo drámái.

A modern japáni irodalom sikernek könyvelheti el a klasszikus no-játék átmentését új utakat kereső századunkba.

(s. a.)

YUKIO MISHIMA

ARC A TÜKÖRBEN

Modern no-színjáték egy felvonásban

Személyek:

KIYOKO, fiatal, feltűnően szép táncosnő
ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ
A PENZIÓ ÜZLETVEZETŐJE
A. ÚR
C. ÚR
E. ÚR
B. ASSZONY
D. ASSZONY

A jelenet tipikus keleti régiségboltban játszódik, a helyiség zsúfolásig tele van távolkeleti és nyugati származású antik bútorokkal, inkább múzeum, mint üzlet benyomását kelti.

A középtől kissé balra óriási méretű ruhásszekrény látható, félelmes hatást kelt, mintha fantasztikus szellemvilágból került volna ide. Olyan nagy, mintha egy egész világot akarna elnyelni. A hatalmas ajtón egy harang intarziás körvonalai dominálnak, az egész szekrényt zsúfolt barokk ornamentika díszíti. Nem csoda, hogy a többi kiállított tárgy eltörpül, jelentéktelenné válik mellette: jelenlétük egyszerűen perspektivikusan is jelezhető.

A színpadon levő öt széken jó megjelenésű, elegáns férfiak és nők ülnek, látszik rajtuk, hogy az előkelő pénzvilágból valók. Figyelmesen hallgatják az antikbútor-kereskedőt, aki a szekrény előtt áll, és róla beszél. Az öt előkelő vendég névre szóló meghívóval jött ide, az előttünk végbemenő aukcióra.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kérem, szíveskedjenek jól megtekinteni. Olyan rendkívüli objektumot látnak maguk előtt, melynek nincs párja sem nyugaton, sem keleten, sem a jelenben, sem a régmúltban: egy szekrényt van szerencsém bemutatni, egy szekrénykolosszust, melynek befogadóképessége minden képzeletet felülmúl. A bútordarab, amelyet önöknek felajánlok, kiváló mesterek rendkívüli alkotása, egy remekmű, amely fittyet hány mindazoknak, akik megszokott használati tárgynak képzelik, praktikus jelentősége csak a legmagasabb körök igényeivel élők szemében van. Az átlagember típusbútort vesz, mérlegelés nélkül szállíttatja otthonába a mindenütt megtalálható tucatárut, amely társadalmi helyzetének éppen megfelel. Ezért érdeklődése olyan tárgyak felé irányul, amelyeket tömegével gyártanak: asztal, szék, mosógép és televízió. Önök azonban, kedves vevőim, kifinomult ízlésükkel olyan toronymagasan állnak a tömegek felett, hogy azok kedvenc ölebeit, tudom, egy pillantásra sem méltatják, százszor inkább érdekes önöknek az, ami nem mindennapi, például... egy tigriskölyök. Ebben a pillanatban egy olyan tárgy áll önök előtt, mely az átlagember szemében hasznavehetetlen, mint ahogyan az önök ízlésének hűvös előkelőségét sem tudná megérteni sohasem. *(A ruhásszekrényre mutat.)* Igen, a tigriskölyök, amelyre céloztam, itt áll önök előtt.

A. ÚR: Miből van?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Hogyan, kérem?

A. ÚR: Azt kérdeztem, milyen fából csinálták.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(megkopogtatja a szekrény fáját):* Valódi, elsőosztályú — bizonyára ön is felismeri a hangjáról —, szóval elsőosztályú mahagóni... Elnézésüket kérném, engedjék meg, hogy információim közben egy kérdést tegyek fel, szíveskedjenek tájékoztatni, hány ruhával, illetve öltönnyel rendelkeznek?

A. ÚR: Százötven.

B. ASSZONY: Háromszáz egynéhány... körülbelül háromszázhetven.

C. ÚR: Sohasem számoltam meg.

D. ASSZONY: Háromszázhetvenegy...

E. ÚR: Hétszáz.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nem lep meg. Nem, egyáltalán nem vagyok meglepődve, hogy ilyen számokat hallok. De legyen önöknek hétszáz, vagy akár ezer öltönyük, a legkisebb nehézség nélkül elhelyezhetik ebben a szekrényben. Ha önök most, minden kötelezettség nélkül, egy pillantást óhajtanak vetni a szekrény belsejébe *(benéz a szekrénybe)*, azonnal meggyőződhetnek bámulatos befogadóképességéről. Nem éppen teniszpálya, de elég nagy ahhoz, hogy tornagyakorlatokat végezzen benne az ember. Belül mind a négy oldalon tükörrel van borítva, sőt a villanyvilágítás sem hiányzik belőle. Akár be is mehetnek, amikor a megfelelő öltözetet akarják kiválasztani, vagy fel is vehetik, anélkül, hogy kijönnének a szekrényből. Tessék nyugodtan felállni, ne feszélyezzék magukat. Tessék körülnézni benne. De nem olyan sürgős, csak kényelmesen egymásután. Ahogyan sorrendben következnek.

Az öt vevő egymásután megtekinti a szekrény belsejét.

A. ÚR *(a szemle után a kereskedőhöz fordul, nagyon leereszkedőleg):* És kitől való?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Hogyan, kérem?

A. ÚR: Úgy értettem, kitől szerezte be?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Csak annyit árulhatok el, hogy bizonyos magángyűjteményből származik. Egy nagyon előkelő család — a háború előtt a kezünk öt ujján le lehetett volna számolni, hány volt belőlük... Manapság, így van ez kérem... Önök is ismernek hasonló eseteket, ugyebár? Egy egész csomó ilyen bukás volt azokban az időkben, nyomorúságos dolgok ezek... Szóval ennek a családnak is kezdett bizonyos okok miatt egy kicsit rosszabbul menni, és ezért kénytelenek voltak...

A. ÚR: Értem. Felesleges többet mondania. *(Lassan visszamegy székéhez, és helyet foglal.)*

B. ASSZONY *(betekint a szekrénybe, és hangosan felkiált):* Te magas ég! Hiszen még egy dupla ágy is elférne benne!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Igen, tökéletesen igaza van, asszonyom! Egy dupla ágy... nem rossz, hehehe!

C. ÚR *(bekandikál):* Olyan, mint egy családi sírbolt. El lehetne helyezni benne száz, sőt kétszáz urnát is.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(mint akit kellemetlenül érint a megjegyzés):* Nagyon humoros.

D. ASSZONY *(ugyancsak benéz):* És ez a zár itt rajta?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: A zár? Becsukhatja a szekrényt kívülről vagy belülről is, ahogy éppen óhajtja.

D. ASSZONY: Belülről is?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(súgva):* Magam sem tudom, mire jó ez az előrelátás, tény az, hogy van rajta.

D. ASSZONY: De vajon kinek és miért jutna eszébe, hogy bebújjon egy szekrénybe, és belülről bezárja?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Na ja... *(jelentőségteljesen nevet)* bizonyára megvan rá az oka az illetőnek. Hiszen elég nagy ahhoz is, hogy ágyat tegyenek bele.

E. ÚR *(ő is bekukucskál):* Hm. Meglepően kicsi, mi?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kicsinek találja?

E. ÚR: Módfelett.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Önnek kicsi? Természetesen mindenkinek módjában áll, hogy saját szempontjai szerint ítélje meg a dolgokat. *(A vevők zajongva ismét helyet foglalnak.)* Hát rendben van, hölgyeim és uraim, most megtekintették a szekrényt. Egyáltalán nem akarom sürgetni a dolgot, mégis azt hiszem, lassanként rátérhetünk a lényegre, hiszen önök is tudják, itt zártkörű aukcióról van szó. Az első ajánlat? Kérem, tessék. Bárki elkezdheti. *(Mindnyájan hallgatnak.)* Nos, senkinek sincs ajánlata?

A. ÚR: Ötvenezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezres.

B. ASSZONY: Ötvenegyezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: A hölgy ötvenegyet ajánl.

C. ÚR: Százezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Százezer yenes ajánlat.

D. ASSZONY: Százötvenezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Százötvenezer.

E. ÚR: Száznyolcvanezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Igenis, száznyolcvanezer yen.

EGY NŐI HANG *(a színpad jobb oldaláról):* Háromezer yen.

Mindnyájan a hang irányába fordulnak.

A. ÚR: Háromezerötszáz yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Háromezerötszázas ajánlat? Hogy-hogy? És mi volt azelőtt? Bizonyára önök is hallották, hölgyeim és uraim, volt már száznyolcvanezres ajánlat.

A. ÚR: Hát legyen. Százkilencvenezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Százkilencvenezer.

C. ÚR: Kétszázezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kétszázezer yenes ajánlat!

E. ÚR: Háromszázezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Háromszázezer.

B. ASSZONY: Háromszázötvenezer yen.

D. ASSZONY: Háromszázhatvanezer.

B. ASSZONY *(ingerülten):* Még mit nem! Ötszázezer yen.

D. ASSZONY: Ötszáztízezer yen.

B. ASSZONY: Már megint! Egymillió yen.

D. ASSZONY: Egy millió tízezer yen.

B. ASSZONY: Ez, úgy látszik, nem hagyja abba! Kétmillió yen.

D. ASSZONY: Két millió tízezer yen.

B. ASSZONY: Ez már szemérmetlenség! Három millió yen.

D. ASSZONY: Három millió tízezer yen.

B. ASSZONY: Ó!

HANG *(az előbbi női hang, a színpad balsarkából):* Háromezer yen. Háromezer yen.

Mindnyájan csodálkozva bámulnak balra. Egy szép fiatal asszony jön elő nyugodtan és magabiztosan: Kiyoko, a táncosnő.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kicsoda ön? Megértem, ha valakinek különleges hajlama van a tréfára. De most már elég! Egy kissé túllépi a határt! Ki ön tulajdonképpen?

KIYOKO: Igazán tudhatná, ki vagyok! Kiyoko, a táncosnő.

A. C. és E. urak különös érdeklődéssel szemlélik Kiyokót.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Egy táncosnő. Nem emlékszem rá, hogy idekérettem. Ezt az aukciót kizárólag meghívott vásárlók számára rendeztem. Nem tetszett látni a felírást az ajtón: Belépés csak meghívott vendégek számára!

KIYOKO: A hirdetményt, úgy látszik, letépte a szél. Nekem azonban jogom van itt lenni, akár meghívtak, akár nem.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nézze meg az ember! Fogja magát, és távozzék, amíg ki nem jövök a sodromból. Ne várja meg, hogy rendőrt hívjak.

A. ÚR: Miért nem hagyja békén a hölgyet? Biztos alapos oka volt rá, hogy idejöjjön. Ne kiabáljon úgy!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Rendben van uram, de...

A. ÚR: Mi késztette önt arra, hogy idejöjjön, fiatal hölgy?

KIYOKO: Nem vagyok ifjú hölgy. Csak egy táncosnő vagyok.

C. ÚR: Milyen kedves! Azt mondja, táncosnő.

E. ÚR: Táncosnő — csodálatos hivatás. Több vigaszt és enyhülést nyújt nekünk, mint a pénz és amit vehetünk rajta.

B. ASSZONY: Mit akart azzal mondani, hogy háromezer yent ajánlott?

D. ASSZONY: Háromezeregy yen!

B. ASSZONY *(D. asszonyra értve):* Ez a nő bolondot akar csinálni belőlem. *(Kiyoko felé mézesmázosan:)* Úgy mondta, Kiyokónak hívják, nemde? Mi volt az oka a háromezer yenes ajánlatnak? Nagyon kedves lenne, ha elmondaná?

KIYOKO: Háromezer yen... *(A színpad közepére megy.)* Ez a szekrény legfeljebb háromezer yent ér.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(alig tud uralkodni magán):* De most már elég! Ha nem hagyja abba ezeket az ostobaságokat, azonnal elvitetem a rendőrségre.

A. ÚR *(a kereskedőhöz):* Maradjon csendben, és figyelje maga is, amit a hölgy mondani akar!

A kereskedő elhallgat.

KIYOKO: Azt hiszem, ha meghallgatnák a történetét erőnek a különös szekrényóriásnak, minden kedvük elmenne attól, hogy megvásárolják.

C. ÚR: Van valami története?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(bankjegyeket gyűr egy darab papírba):* Itt van, fogja, és tűnjön el végre. Torkig vagyunk magával! Na, siessen, egy kicsit gyorsabban!

A. ÚR: Hagyja csak beszélni! Ha el akarja hallgattatni, végül azt hisszük, hogy maga is ismeri azt a históriát, és valami gyanús dolgot akar ránk tukmálni.

KIYOKO *(egy kézmozdulattal jelzi, hogy visszautasítja a pénzt):* Mindent el fogok mesélni önöknek. Ez a szekrény a Sakurayama család birtokában volt. *(A vevők megdöbbenten elhallgatnak.)* Sakurayama asszony ebbe a szekrénybe szokta elbújtatni fiatal szeretőjét. A fiút Yasushinak hívták. Egy nap a féltékeny férj, aki egyébként is a könnyen beguruló férfiak közé tartozott, zajt hallott a szekrényből. Egy szó és pillanatnyi megfontolás nélkül előrántotta pisztolyát, és vadul tüzelni kezdett a szekrényre. Addig folytatta a lövöldözést, míg egy vad üvöltést hallott, majd még néhány lövés után minden elcsitult a szekrényben. A réseken és az ajtó alatt patakokban ömlött a vér. Nézzenek csak ide! *(Az ajtóra mutat.)* A faragások miatt nem lehet azonnal látni a nyomokat, de itt vannak a golyók helyei. Itt és itt, nézzék csak meg jól! A szekrény javítását nagyon ügyesen végezték, a lyukakat ugyanolyan színű fával tömítették, de a nyomok még mindig láthatók... Belsejét igen gondosan kimosták, a vérfoltokat eltávolították, az ajtót újra gyalulták és politúrozták... Különben az újságokban is olvashatták az esetet. Nem rémlik valami? *(Mindnyájan hallgatnak.)* Még mindig olyan sok pénzt akarnak adni érte? Nem, biztos vagyok benne, elment minden kedvük tőle. Ajándéknak, ingyen esetleg... Háromezer yen szép ár érte. Kevés embert találnának, aki annyit is adna érte.

B. ASSZONY: Tyű, milyen hátborzongató história! Nagyon hálás vagyok, hogy elmesélte. Esetleg egy vagyonomba kerülhetett volna ez a szörnyű bútordarab... Hogy is mondta... Hisakónak hívják?

KIYOKO: Nem, Ki-yo-ko.

B. ASSZONY: Igen, valóban. Hisakónak hívják az én lányomat. Tehát, kedves Kiyoko, nagyon hálásan köszönöm magának. Ilyen körülmények között a legjobb, ha itthagyom ezt az aukciót olyan gyorsan, ahogy csak lehet. Remélem, kint vár még a sofőröm, meghagytam neki... *(Hirtelen arra lesz figyelmes, hogy D. asszony már el is ment.)* Nahát, ki látott már ilyen modortalanságot. Szó nélkül faképnél hagyja az embert! Egész eddig azon ravaszkodott, hogy letromfoljon, hogy megelőzzön... most is csak azért szaladt el előttem. Kiállhatatlan nőszemély. *(Jobbra elhagyja a helyiséget. A., C. és E. urak egymásután Kiyokóhoz lépnek, és átadják a névjegyüket.)*

A. ÚR: Nagy kiadástól mentett meg, nem akarok hálátlannak mutatkozni. Szeretném meghívni vacsorára — természetesen csupán azért, hogy egy kis tanújelét adjam tiszteletemnek.

C. ÚR: Kisasszony, nagy megtiszteltetés lenne számomra, ha elfogadná meghívásom egy remek francia étteremben.

E. ÚR: És mit szólna egy lokálhoz? Úgy gondolom, egy pompás vacsora után.

KIYOKO: Nagyon köszönöm mindnyájuk meghívását, de volna még egy kis megbeszélésem az üzlet tulajdonosával.

A. ÚR *(az üzletemberek határozott mozdulatával néhány bankjegyet vesz elő tárcájából, és a kereskedőnek nyújtja)*: Rendben van? Nehogy eszébe jusson lármázni a hölggyel! Hallgassa meg, amit mond, olyan nyugodtan, olyan türelmesen, mint egy jó apa. Azután nehogy megint valami ostoba fenyegetőzésekbe kezdjen, a rendőrséggel! Megértettük egymást? *(Jól kihegyezett ceruzát vesz elő zsebéből. További szavait Kiyokóhoz intézi:)* Kedves kisasszony, értesítsen azonnal, ha ez az ember kellemetlenkedni akar, vagy ha rendőrséggel fenyegetőzik. Mutassa csak a vizitkártyát, amit az imént adtam! *(Kiyoko feléje nyújtja a három névjegyet.)* Nos. *(Elveszi az egyiket.)* Ez az enyém. Teszek rá egy kis jelet, hogy minden félreértést kizárjunk. *(Ceruzával jelet ír a névjegyre.)* Várom hívását, mihelyt befejezte e tárgyalását. Még körülbelül két óráig a megadott számon elérhet. *(Visszaadja a kártyát. A másik két urat meglepi a váratlan fordulat, csalódottan figyelik egymást.)* Ugye biztosan eljön? Feltétlenül számítok rá: este együtt vacsorázunk, hogy tanújelét adhassam nagyrabecsülésemnek...

KIYOKO: Nem utasítom vissza, és fel fogom hívni...

A. ÚR: Szóval?

KIYOKO: Elfogadtam az ajánlatát, és jelentkezem. Mondja, akkor is óhajtaná a találkozást, ha az arcom teljesen megváltozna?

A. ÚR: Nagyon humoros, roppant humoros, kedves kisasszony. Bár egész pontosan nem értem a poénjét, de azért...

KIYOKO: Akkor is, ha estére valami visszataszító vén boszorkánnyá változnék?

A. ÚR: Minden asszonynak több arca van. Ha egy magamkorabeli embernek meglepetést akar szerezni, valami újat kell kitalálnia. Tehát, az esti viszontlátásig...

A. úr vidáman távozik, a másik kettő bosszúsan követi.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Szóval, így akar terrorizálni? *(Kiyoko hirtelen fordulattal a távozófélben levő A. úr mögé áll, a kereskedő megváltoztatja taktikáját.)* Ne izgassa fel magát! Én is begerjedtem egy kicsit, azért mégsem... Ön táncosnő, úgy mondta. *(Magában:)* Táncosnő... na ja, most már el tudom képzelni, miféle táncosnő lehet.

KIYOKO: Most már legyen szíves, hallgassa végig, amit mondani akarok, és ne szóljon közbe.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(leül egy székre)*: Jó, figyelek. Nem szakítom félbe... De még elképzelni is, hogy egy olyan fiatal lány, mint maga, ilyen bájos, szeretetreméltó arcocskával...

KIYOKO: Hát igen. Éppen erről akartam magával beszélni: az én bájos, szeretetreméltó arcocskámról.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(magában):* Milyen pofátlanok ezek a mai lányok!

KIYOKO: Yasushi a szeretőm volt.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: A fiatalember, akit meggyilkoltak a szekrényben?

KIYOKO: Igen. Ő volt a szeretőm, bár abban az időben már Sakurayama asszony kedvese lett, és megcsalt engem. A nő tíz évvel idősebb volt nála. Ő... szóval úgy volt valahogy... szegény inkább azok közé a férfiak közé tartozott, akik szeretetre vágytak, mint arra, hogy ők maguk szeressenek.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Úgy gondolja, ez rossz volt neki?

KIYOKO: Ha jól emlékszem, megígérte, hogy nem szakít félbe... Talán éppen az én túlzó szerelmem kergette el tőlem — nem tudom. De így kellett lennie. Az egyszerű, boldog és becsületes szerelem helyett a kényelmetlenséget, a búvócskát, a rettegést választotta. Szép volt, mint egy sárkányölő hős. Ha kettesben kimentünk az utcára, az emberek utánunk fordultak, olyan remek pár voltunk. Ha sétáltunk, minket bámult a kék ég, a park fái és a madarak. Mienk volt a nappali ég derűje, és az éjszaka csillagai. És mégis elcserélte az egészet egy ruhásszekrényért...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Olyan nagy ez a szekrény, talán egy egész égbolt rejlik benne csillagostul. Lehet, hogy valami fényes hold kelt fel az egyik sarkában, és a másik sarokban tért nyugovóra.

KIYOKO: Igen. Ott feküdt le a szerencsétlen, ott is kelt fel, néha az ebédjét is ott ette. Ebben a különös ablaktalan odúban, melyet sosem járt át a szellő, nem susogtak benne falevelek, olyan volt, mint egy koporsó, mint valami sírbolt, ebben volt a szegény élve eltemetve. Már halála előtt koporsóban akart élni! Boldogságának ebben a halottaskamrájában csak egy asszony parfőmje és testének különös jázminillata...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(Kiyoko szavainak hatására lassan felenged):* Nem virágok alá, egy nagy halom női ruha alá temették.

KIYOKO: Selyemvirágok, csipkerózsák, hideg, nehézillatú, halott virágok.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(magában):* Ördöngös fickó. Nem is volt olyan bolondság. Bárcsak én is így halnék meg!

KIYOKO: Pontosan úgy halt meg, ahogy kívánta. Most már tudom. És mégis, miért tette? Mi elől kellett elmenekülnie? Mi ábrándította ki olyan visszavonhatatlanul, hogy a halált választotta?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Attól tartok, nem lenne túlságosan elragadtatva a válaszomtól.

KIYOKO: Ugyan... Én is tisztában vagyok vele: bizonyára előlem menekült. *(Mindketten hallgatnak egy pillanatig.)* Mondja mégis, mi oka volt arra, hogy elfusson tőlem? Miért hagyott itt ilyen szép, ilyen szeretetreméltó arcot? Talán saját szépsége jelentette számára a tökéletesség mértékét, és többet nem is tudott elviselni?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Magának nincs oka a panaszra. Más nők csúf ábrázatuk miatt jajveszékelnek egy életen át; vannak, akik elveszett ifjúságukat siratják. Maga szép is, fiatal is, és mégis kesereg. Azt hiszem, túlságosan sokat kíván.

KIYOKO: Még senki sem futamodott meg szépségemtől és fiatalságomtól. Mind a két kincsemet, amelyre olyan büszke vagyok, visszautasította.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Gondoljon arra is, hogy Yasushin kívül más férfi is van a világon. Biztos vagyok benne, valami fura dolgot kívánt, elferdült ízlése lehetett. Válasszon magának egy másik férfit, akinek abszolút egészséges hajlamai vannak, mint például én... *(Karjával a lány után nyúl.)*

KIYOKO *(a kezére üt):* Hagyjuk ezt! Más férfi arca émelygést okoz... Olyan, mintha káposztafejet néznék... Nézzen csak rám, jól nézzen meg: megöregedtem, ugye?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ne nevettesse ki magát! Az ön ragyogó fiatalsága...

KIYOKO: Mégis ronda vagyok, ugye?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ha maga csúnya, akkor nincs is szép nő a világon.

KIYOKO: Hamisan válaszolt mind a két kérdésemre. Ha azt mondta volna, hogy csúnya vagyok és öreg, talán odaajándékoztam volna önnek magam.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Azt hiszem, egy kicsit én is tudok tájékozódni a nők lelki labirintusaiban. Tudom, maga sem azt akarja igazán, hogy megerősítsem, amit állít, és nem is mondanám ki azt a legnagyobb hazugságot, hogy maga vén és csúnya, még akkor sem, ha meg kellene halnom. Nos, igazam van?

KIYOKO: Maga szörnyű alak! Hát mi vonzót találnak az arcomon az emberek, amikor én ki nem állhatom őket. Szeretném saját ujjaimmal megtépni az arcbőrömet, egyetlen vonzóerőmet. Sokszor gondolok rá, hogy talán jobban szeretett volna, ha az arcom ronda és visszataszító.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Csak a fiatalok képzelődnek ilyen ostoba dolgokról. Az elégedetlenség, gyermekem, olyan méreg, amely megöli boldogságunkat és minden logikát, minden igazságot a feje tetejére állít.

KIYOKO: Elégedetlenség! És maga azt képzeli, hogy ezzel az egyetlen szóval megmagyarázza egész lényem? Én már nem ebben a világban élek. Hiányzik valahol valami, talán csak egy kis fogaskerék az egész, amely lehetővé tette volna, hogy Yasushi és én örökre szeressük egymást. Most rájöttem, mi ez a hiányzó részecske: az arcomnak kellett volna kiábrándítónak lennie.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Mindenütt, az egész világon hiányzik az a kis kerék. Nem tudok semmi közelebbit erről a gépezetről, az azonban tény — legalábbis, ami ezt a világot illeti —, akár hiányzik egy kis kerék, vagy akár csak megakad a kerekecske, azért minden egészen tűrhetően megy a maga rendje és módja szerint.

KIYOKO *(makacsul)*: De hátha mégis valósággá váltak volna az álmaim?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Akkor sem kelne már életre a kedvese...

KIYOKO: Megint téved. Én azt hiszem, igen...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Egyre lehetetlenebb dolgokat kíván, attól tartok, végül valami rémeset talál ki. Maga még a természet törvényeit is meg akarja cáfolni.

KIYOKO: Elvétve ilyen nyamvadt vén zsugori is, mint maga, fején találja a szeget. Látja, most tökéletesen igaza van. Nem Sakurayama asszony volt az igazi riválisom, maga a természet volt az ellenfelem, a szép arcom, a minket körülvevő lombok suttogása, a fák kedves vonalai, az ég és a föld kipárolgása csendes esők után. Így volt. Minden természetes szépség ellensége volt szerelmünknek. Ezért hagyott el, ezért zárkózott be egy szekrénybe, ebbe a lakkfestékkel mázolt világba, melynek ablaka sincs, s amelyben csak egy villanykörte nyújt szomorú világosságot.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Gondolom, azért mégis kedves magának ez a szekrény. Talán azért akarja megszerezni, mert itt akar találkozni meghalt kedvesével.

KIYOKO: Úgy van. Harcolni fogok érte. Ha valaki meg akarja venni, majd elmondom neki a történetét, és remélem, akkor elmegy tőle a kedve. Az enyém lesz a szekrény, mégpedig azon az áron, amelyet felajánlottam érte: 3000 yenért.

Az utolsó mondat közben a szín bal oldaláról különös, artikulálatlan kiáltás hallatszik, és a no-játékok stílusában egyre hangosabban megszólalnak a dobok és sípok. Ezek a hangok aláfestik a következő jelenetet, érzékeltetik a no-ritmus különös hatását, miközben Kiyoko és a kereskedő alkudoznak.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Átkozottak! Már megint kezdődik a szomszéd üzemben ez az eszeveszett óbégatás és kalapácsolás. Néha, amikor tele vagyok vevőkkel, majdnem megőrjítenek. Legközelebb megveszem a telket, és felszámolom ezt a tébolyult üzemet. A termelés szívverése — úgy nevezik az ipar szakemberei ezt a pokoli zajt. Ezek az őrültek életük végéig sem tudják felfogni, hogy az árucikk manapság, mihelyt a piacra kerül, már elavul, és hasznavehetetlenné válik. Egymás-

után hajigálják a piacra olcsó portékáikat, míg csak a halál véget nem vet szürke életüknek, amelynek folyamán olyan makacsul ül a nyakukon a szegénység, mint valami kísértet.

KIYOKO *(témát változtat):* Ismételten megmondtam magának, háromezer yent adok érte.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Három millió yen.

KIYOKO: Szó sincs róla. Háromezer.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Két millió yen.

KIYOKO *(lábával no-ritmust dobol):* Nem, nem, háromezer az ára.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Egy millió yen.

KIYOKO: Háromezer.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötszázezer yen.

KIYOKO: Háromezer, háromezer, háromezer!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Négyszázezer yen.

KIYOKO: Ha én egyszer háromezer yent mondok, annyit is gondolok.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Háromszázezer yen.

KIYOKO: Vegye végre magának a fáradságot, és szálljon le, egészen le az én nívómig. Meglátja, hogy megkönnyebbül, ha végre kimondja a háromezret. Figyeljen rám, egy szót kell csupán mondania: háromezer.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kétszázezer yen.

KIYOKO: Nem, nem, háromezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Százezer yen.

KIYOKO: Nem és nem, háromezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezer yen.

KIYOKO: Háromezer yen, nem több egy fityinggel sem!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezer yen, ebből már egy yent sem tudok engedni.

KIYOKO: Háromezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezer, ötvenezer, ötvenezer.

KIYOKO *(egy kicsit kevesebb meggyőződéssel):* Háromezer yen.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezer a végső ára. Ebből már nem engedhetek semmit sem.

KIYOKO: Egészen bizonyos ebben?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ha én egyszer ötvenezret mondok, annyit is gondolok.

KIYOKO *(gondterhelten):* Nekem nincs annyi pénzem.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ennyiben van magamnak. Ha nincs elég pénze, az a maga gondja.

A balfelől jövő különös hangok egyszerre megszűnnek.

KIYOKO: És nem is engedné magát más belátásra hangolni?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ötvenezer yen, ez az utolsó szavam. Ötvenezer!

KIYOKO: Ezt az összeget nem tudom előteremteni, mégis a fejembe vettem, hogy megveszem a szekrényt, beteszem a kis szobámba, bár egészen tele lesz vele — azután majd beleülök, és addig gondolok rá, míg érzem, hogy az arcom elcsúfult. Így álmodtam meg. De ha nem kaphatom meg a szekrényt, úgy is jó. *(Lassan elindul hátra, a szekrény felé.)* Igen, akkor is minden rendben van. Nem is olyan fontos, hogy a szobámba cipeljem a szekrényt, és ott várjam meg, amíg féltékenységem, álmaim, kínjaim, gyötrelmeim és arcom szépsége mind semmivé válnak. Itt is megtehetem, nem kell egy lépést sem tennem...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Mit akar tenni?

KIYOKO: Ne izgassa magát egyelőre. De ha legközelebb meglát, szörnyet hal a rémülettől.

Villámgyorsan megfordul, és beszökik a szekrénybe. Szörnyű eltökélt-

séggel bevágja az ajtót. A kereskedő kétségbeesetten igyekszik kinyitni, de nem sikerül.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Az átkozott! Bezárkózott. *(Öklével veri az ajtót. Semmi válasz.)* Szégyentelen nőszemély. Át akart rázni és... sikerült neki... Nem elég, hogy az üzletembe bedugta az orrát, és egy egész vagyont vett ki a zsebemből. Nem. Még a szekrénnyel is akar csinálni valamit, hogy azután sosem tudjam eladni. Mivel érdemeltem ki mindezt? Boszorkányivadék! Sehogy sem tudom kiagyalni, mi a fenét csinálhat odabent. *(Fülét az ajtóhoz szorítja.)* Mi történhet belül? Szörnyen peches napom van!... Semmit sem lehet hallani. Egy mukkot sem. Olyan némák ennek a megvasalt bútornak a behemót oldalai, mint amikor egy nagyharangra illeszti az ember a fülét. Bezzeg, ha meglódul, tüstént megsiketül az ember. No... Semmi nesz... Csak nem akarja elcsúfítani magát? Remélem, csak fenyegetőzés volt, vagy trükk, hogy kipuhatolja a gyengémet. *(Újra hallgatózik a szekrényajtón.)* Akkor mi a ménkűt csinál? Kellemetlen ügy. Na, most felcsavarta a villanyt. Körös-körül minden tükörben az arca verődik vissza, hallgatagon, egy szó nélkül... Kísérteties história... De mégse. Hátha csak fenyegetőzés. Tulajdonképpen semmi komoly oka sincs arra, hogy valami marhaságot csináljon.

Ebben a pillanatban gyorsan belép balról az üzletvezető a szomszédos penzióból, amelyben Kiyoko lakik.

ÜZLETVEZETŐ: Nem járt itt egy Kiyoko nevű táncosnő? Egy szép fiatal lány. Kiyokónak hívják.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kiyoko? Hm. Kicsoda ön?

ÜZLETVEZETŐ: Üzletvezető vagyok a penzióban. Abban a házban, amelyben ő is lakik. Biztos abban, hogy nem volt itt? Mert ha itt járt volna...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nyugalom, uram, fő a csigavér! Ne izgassa fel magát annyira. Mit is mondott: Mert ha itt járt volna... akkor, akkor mi lenne?

ÜZLETVEZETŐ: Most mesélte a barátja, a patikus, hogy az imént elcsent tőle a gyógyszertárból egy palack kénsavat.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kénsavat?

ÜZLETVEZETŐ: Ő mondta, hogy palackkal a kezében rohant ki a patikából. Már mindenütt kerestem, egy ember mondta útközben, hogy önhöz jött be.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Kénsavat mondott?

ÜZLETVEZETŐ: Nemrég meggyilkolták a szeretőjét, és egy ilyen szenzibilis kis nő — sosem lehet tudni, mire képes. Nagyon nyugtalanít a dolog. Ne tételezzünk fel többet, csak annyit, hogy valakinek a képibe löttyenti azt a...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Bizonyos benne, hogy kénsav volt nála? *(Egy lépést hátrál a szekrénytől, és arcát rémülten elfedi tenyerével.)* ... De mégsem. Nem arra gondolt. A saját arcába akarja önteni a kénsavat.

ÜZLETVEZETŐ: Micsoda?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ahogy mondtam. Úgy gondolom, saját magát akarja elcsúfítani. Borzalmas gondolat. Ez a bűbájos arc... éppen most akarja elcsúfítani.

ÜZLETVEZETŐ: De mi oka lenne rá?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nem érti, mit mondok. *(A szekrényre mutat.)* Kiyoko ott bent van. Belülről bezárta magát.

ÜZLETVEZETŐ: Ez elképesztő! Ki kell hozni onnét!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nem lehet az ajtót kinyitni.

ÜZLETVEZETŐ: Akkor is. Meg kell próbálni. *(Zörög az ajtón.)* Kiyoko! Kiyoko!

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Egy ilyen arcból nem szabad boszorkányképet csinálni. Istentelen egy nap! *(Ismét megzörgeti az ajtót.)* Jöjjön ki! Ne csináljon ostobaságot! Azonnal jöjjön ki!

ÜZLETVEZETŐ: Kiyoko! Kiyoko kisasszony! *(Szörnyű visítás hangzik a szek-*

rényből.) A két férfi riadtan hátrál, és szótlanul nézik egymást. Végül az antikbútorkereskedő összeteszi két kezét, mintha imádkozni akarna. Keresi a szavakat.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Jöjjön ki az istenért! Nagyon kérem! A szekrény már úgy sem ér számomra semmit. Megkapja háromezer yenért. Háromezerért a magáé. Igen, a magáé lesz. Nagyon kérem, jöjjön már ki!

A szekrény végre kinyílik, szívszaggató csikorgással. A két üzletember egyszerre, mint két automata, hátralép. Kiyoko kilép, kezében a palack. Arca teljesen változatlan.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Az arca... Olyan mint volt.

ÜZLETVEZETŐ: Hála az égnek, nem történt semmi. Pedig fogadni mertem volna... *(A lányhoz:)* Maga csaló... Így megijeszteni az embert. Majdnem gutaütést kaptam. Igazán nem nevetnivaló...

KIYOKO *(nyugalommal):* Nem csaptam be önöket. Valóban az volt a szándékom, hogy az arcomra fröccsentem a kénsavat.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: És mi volt az az istentelen visítás?

KIYOKO: A szekrényben felcsavartam a villanyt és láttam az arcom körben az összes tükörben, és a tükörarcom képeinek képeit újra meg újra. A tükrök viszszaverték profilom tükörképeit végtelen sorokban. Az arcok végnélküli határtalan és reménytelen egymásutánja. És olyan hűvös volt a szekrényben. Csak vártam, és azt kérdeztem magamtól, mikor bukkan fel arcaim rengetegében az én Yasushim...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: És felbukkant?

KIYOKO: Nem. A föld, a tenger és a világ végéig mindenütt szakadatlanul csak az én arcaim. Kihúztam az üveg dugóját és szembe néztem sokezer képmásommal a tükörben. Arra gondoltam, ha ez a sok képmás, amely a föld túlsó végéig csak ismétli önmagát, mind kénsavval tönkretett förtelem lenne... És hirtelen megjelent előttem eltorzított arcom, egy boszorkány szörnyű ábrázata, egy lassú tűzön megégetett szörnyeteg borzalmas sebekkel borított képe...

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: És akkor sikoltott.

KIYOKO: Akkor.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: És nem volt már bátorsága ahhoz, hogy arcába fröccsentse a kénsavat?

KIYOKO: Nem. Észbe kaptam, és visszanyomtam a dugót az üvegbe. Nem azért, mintha az idegeim felmondták volna a szolgálatot, hanem azért, mert végre megértettem, hogyha már a sok szörnyű kín, amelyet átéltem: a féltékenység, a düh, az aggódás és a fájdalmak nem voltak képesek arra, hogy egy emberi arcot megváltoztassanak — mit tehettem volna még mást? Belenyugodtam: az arcom az enyém volt, és az is maradt.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: No, lássa csak! Sohasem győzhet az, aki fejére akarja állítani az emberi természetet.

KIYOKO: Ó, nem egészen. Nem érzem magam legyőzöttnek, csupán békét kötöttem a természettel.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nagyon kényelmes álláspont.

KIYOKO: Békét kötöttem. *(Földre ejti az üveget. Az antikbútor-kereskedő gyorsan odébb rúgja.)* Tavasz van, igaz? Mintha most vettem volna észre először. Hosszú idő óta — mióta ő a szekrénybe zárkózott — semmit sem jelentettek számomra az évszakok. *(Mély lélegzetet vesz.)* A tavasz kellős közepén vagyunk. Még ebben a barátságtalan öreg helyiségben is érezni lehet. Honnét veszi a tavaszi mező, a növény, a fa, a virág ezt a pompás illatot? Valószínűleg a cseresznyefák is teljes virágpompában sütkéreznek... Egész virágfelhők, már csak a cserebogarak hiányoznak. Ó, az ágak kemény zöldje, a parányi virágok lehelete olyan borzongató gyönyörűséggel hat ránk... Nincs álom, melynek varázsa ilyen élénk, ehhez fogható volna... A madarak énekelnek. *(Madárdal hallatszik.)* Ó, a madárdal, akárcsak a nap melege, a falakon is áthatol. És amíg mi itt ácsorgunk, ránktör a tavasz millió cseresznyevirágával és az éneklő madarak végeláthatatlan rajaival. Még a legparányibb tavaszi hajtás is

ágaskodik illatos terhével a magasság felé. És a szél... Élő testecskék illatát hozza felém. És én minderről megfeledkeztem. Tavasz lett.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Most már nincs is más hátra, megveszi a szekrényt és itthagy bennünket?

KIYOKO: Az előbb azt mondta, hogy háromezerért ideadja, ugye?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ne beszéljen ostobaságokat. Ez csak arra az esetre vonatkozott, ha az arcát elcsúfítja. Most ismét ötszázezer yen az ára. Nem, hatszázezer.

KIYOKO: Már nem kell.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nem akarja?

KIYOKO: Nem. Valóban nem kell most már. Keressen valakit, egy vén bolondot, az talán megveszi. Velem pedig ne legyen gondja, megyek, és nem zavarom többé.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Nahát, hála a Mindenhatónak.

ÜZLETVEZETŐ: Jöjjön velem haza. Először is el kell mennie barátjához, a patikushoz. Kérjen tőle bocsánatot, amiért úgy megrémítette. Utána majd tisztességesen kialussza magát. Hiszen annyira kimerült. Feltétlenül pihennie kell.

KIYOKO *(névjegykártyát vesz elő táskájából, és figyelmesen nézi):* Most szó sem lehet róla. Találkám van.

ÜZLETVEZETŐ: Hol?

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ *(megnézi a névjegyet Kiyoko kezében):* Azzal az úrral? Éppen most?

KIYOKO: Vele. Éppen most.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Ha most elmenne hozzá, nem tenne jót magának.

KIYOKO: Nincs mitől félnem. Már semmi sem történhet, ami kihozhatna a sodromból. Ki okozhat még fájdalmat nekem?

ÜZLETVEZETŐ: A tavasz igen veszedelmes évszak.

ANTIKBÚTOR-KERESKEDŐ: Tönkreteszi magát. Ha még egy csalódás éri, már nem is tud érezni többé.

KIYOKO: De bármi is történjék, az arcom szépségét nem veszi el tőlem.

Rúzst vesz elő a táskájából, nyugodtan festeni kezdi száját, majd hirtelen hátat fordít a két megdöbbent embernek, és mint valami szélfuvallat, kilebben az ajtón.

Függöny

SÖVÉNY ALADÁR fordítása